

Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

Jonstoni Historia Naturalis

Ioann. Jonstoni|| Historiae Natvralis|| De|| Exangvibvs|| Aqvaticis|| Libri IV||

Jonston, Jan

Heilbrunna, MDCCLXVII.

VD18 90529022

Titvlvs II. De Testaceis in specie, et primo de Turbinatis in genere.

urn:nbn:de:gbv:45:1-11100

Sensus.

Sensus eis Plinius adimit, tribuit Aristoteles. Purpuris escas putidas Purpurarii emoluntur, acceduntque odore sine dubio illectae ad ipsas. Ungues ad strepitum se subtrahunt, inferiusque sublidere cernuntur, quoties ferramentum sentiunt admove-ri. Exiguo namque extant, reliquo autem toto corpore perinde ac in cubili occiduntur. Natices qui capiunt non adverso, sed secundo flato adeunt, quoties escam persequuntur, nec voce ulla sed silentio agunt.

Antipathia.

Antipathiam cum tonitru habere creduntur, et adhaerescens tempestatis signa sunt.

Ufus.

Adeo olim in *Cibis* adhibebantur, ut inde confirmatum sit adagium, conchyliis viduarum cupedias, et Plinius, luxuriae matrem Conchyliorum, pretia margaritis propemodum aequasse, queritur. Commune omnibus falsum quendam in sua carne succum habere, quo alvum ciere nata sunt: quod si probe assentur, maxime tum falsa evadunt, ut quae succum jam habeant ab igne veluti succensum, et prope dixerim, absumptum. Mollitie tamen et duritie operationis variatur eventus. Venerem invitare certum, unde eam Concha Cyprum vectam quidam, alii e concha natam voluerunt. In *Medicina* quoque locum invenisse in specialibus dicemus.

TITVLVS II.

De Testaceis in specie, et primo de Turbinatis in genere.

SUPERIORE titulo Testaceorum omne genus, in Turbinata, Turbines, conchyliis bivalvia seu διδυρα, et μονώδυνα seu univalvia distinguimus: Turbinata vel in genere, vel in specie considerantur. In genere dicta Turbinata sunt illa, quaecumque in volutas et anfractus seu spiras, quales in praelis et torcularibus visuntur, Testas suas quoquo modo reflectunt. Graeci τρομβώδη vocant, Gesnerus ἐλικοειδή quoque dici posse putat, quod ἑλικας vocent, quas diximus, volutas. At Rondeletio τρομβος in genere pro omnibus Turbinatis sumitur. Turbo autem est id, quod ex amplo et lato paulatim in mucronem definit, cuius figurae est et Turbo luforius. Proprium illis est testam habere continuam totam et unicam, si externa spectemus. Si interna considerentur, quodammodo similem naturam nata sunt omnia, magnitudine autem distant et aliis affectibus, qui excessu comparantur. Quaedam enim, quae maiora sunt, suas quoque partes conspectiores habent: minora autem minus: sic etiam duriora et molliora, et ejusmodi alia alii. Nam quae caro summa a testae ostro exorta est, eam quaedam fir-

miorem quaedam solutiorem habent. Ex ejus medio caput est et cornicula bina; in majoribus proceriora, in minoribus minima. Eximendi capitulis eadem omnium ratio, et perterrefactis contrahendi. Habent quaedam os et dentes, minutos, tenues. Quaedam etiam muscarum more habent proboscidem, linguae specie. Haec dura est buccinis et purpuris. Nam quemadmodum Tabani et asilus tergora quadrupedum pertundunt: ita his tanta est duritia, ut escarum testas perforent. Subest ori statim venter similis avium ingluviei, qualis est etiam umbilicis. Infra duo candida quaedam, firma, specie mammillari, qualia in sepiis inveniuntur: sed haec solidiora. A ventre gula duplex longa ac papaver usque quod in fundo est. Quae omnia perspicere possunt, in sinu vorticoso testarum. Quod gulae jungitur intestinum est, a qua, continuo tractu fertur totum simplex usque ad exitum, incipi eas a vorticoso sinu, quo papaver continetur, atque inde laxiorum. Est autem papaveris magna pars quasi excrementum in omnibus ostraceis. Inde intestinum reciprocans rursus ascendit ad carnosas partes, atque circiter caput

Arist. H. A.
l. 4. c. 4.

Polypus.

Tab. X.

Nautilus.

Testa Nautili.

Nautili Structura.

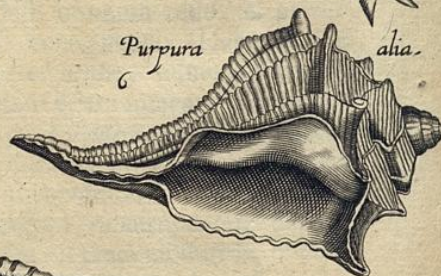

Purpura.

Purpura

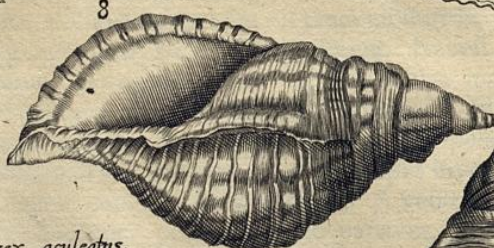
alia.

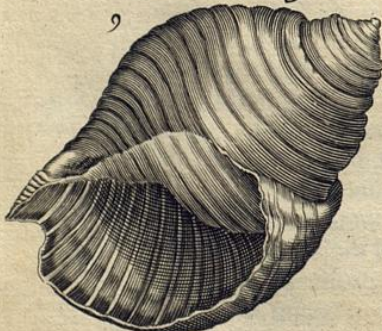
Testa Nautili.

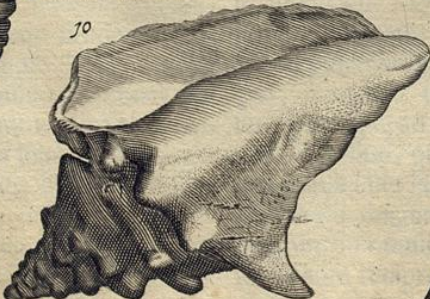
Buccina.

Cochlea rugosa

Murex aculeatus.

Strombus magnus.

caput terminatur, qua emittitur excrementum omnibus turbinatis tam terrenis quam marinis. Hucusque Aristoteles. *Crescere* ut vermes, scilicet anfractibus, qui subinde accrescunt

tes plures efficiuntur in partem priorem, quod caput vocatur, experientia docuit. *Serpunt* parte dextra non ad claviculas, sed in adversum. De *Congressu* in speciebus dicitur.

TITVLVS III.

De Turbinatis in specie.

CAPVT I.

De Turbinatis in anfractum tortis.

ARTICVLVS I.

De Nautilo.

TAB. X.
Aldrov.
l. 3. c. 3.

Arist. H. A.
l. 4. c. 1.

Differen-
tia.

Arist. H. A.
l. 4. c. 2.

Plin. H. N.
l. 9. c. 29.

DVVM sunt Turbinata apud Aristotelem generum, vel enim *ἐλικήν* habent, vel sunt *Σφαιροειδή* seu in globum circumacta. Ex illis sunt *Nautilus*, *Purpura*, *Buccinum*, et *Conchylum*.

Nautilus, quem Suidas *ναυτήν*, alii *ναυτικόν* et *ὄον πολυπόδος* vocant, vulgo *ναύτιλος* dicitur, et cum *Nauplio Athenaei* idem esse videtur. A modernis Graecis *θαλάμην τεταπόδις* vocari Robertus Constantinus author est.

Duo ipsi apud Aristotelem habemus genera. Unum est, cujus testis pectunculo similis est, cava, neque ei connexa natura. Is prope terram palcitur saepe numero: quare a fluctibus ejicitur in aridam, ubi delapsus de concha, aut capitur aut in humo perit. Hoc genus pusillum est et simile bolitaenis: quae Polypi species est. Alterum in testa tanquam limax est. Is ex ea nunquam exit: sed interdum brachia exerit. Illud respicit Plinius cum dicit: Inter praecipua miracula qui vocatur Nautilus, ab aliis, Pompilos (potius polypodis ovum) Scipinus (verius pronus) in summa aequorum, pervenit, ita se paulatim subrigens, ut emissa omni per fistulam aqua, velut exoneratus sentina, facile naviget. Postea prima duo brachia retorquens (potius attollens ex Athenaeo) membranam inter illa mirae tenuitatis extendit. Qua velificante in aura caeteris subremigans brachiis, media cauda, ut

gubernaculo se regit. Ita vadit alto, Liburnicarum ludens imagine, et si quid pavoris interveniat, hausta se mergens aqua. Eundem exactissime Bellonius descripsit. Concha, inquit, tribus fragmentis constare videtur (carina scilicet et lateribus, cum tamen una et simplex sit) quarum latera utrinque ceu carinae junctae apparent, ea ut plurimum magnitudine, quam ambae manus amplecti possent: latitudine autem quantum pollex cum indice comprehendat. Omnes autem non excedunt crassitudinem membranae pergamenae, itriisque in oblongum ductis, ad oras crenis laciniatae sunt, in formam rotundam abeuntes: foramen autem, per quod Nautilus alitur, atque exit de Concha, magnum est. Fragilis haec lactei coloris, lucida, admodum polita, omnino navis rotundae effigiem referens. Navigat enim per maris summa, elatus de imo gurgite offertque se testa inversa, ut facilius ascendere posset, et inani scapha enaviget, atque ubi inde emerlerit, tum concham invertit. Caeterum Nautili brachiis interjacet membranula, qualis est inter palmipedum digitos, sed haec magis est tenuis, in telae araneae modum, robusta tamen, qua etiam aura inspirante velificat. Cirris quos utrinque multos habet, pro gubernaculis utitur, atque ubi metuit, tum concham protinus marino humore oppletam demergit.

Alterum